

והשמר שנים עשר היא גט סמורין.

והוא נט שנותן האישה לאשתו או לארוסתה המקודשת לו וכבר כתבנו זה מסודר בסמרינו השני בהלכות גיטין מיהו להחזיר בסדר השטרות כתבנו הכא טופס הגט וזה טופסו:

בכך וכך בשבת בכך וכך לירח פלוני בשנת כך וכך לברייתא עולם במניינא דרנילנא למימני ביה בדוכתא פלוני דעל מקום פלוני מותכה אנא פלוני וכל שום אחרן וחניכא דאית לי ולא בהתי⁶) לאחרי ולאחריהון דאבהתי דממתא פלוני צביתי ברעות נפשאי בדלא אניסנא ופטרית וחרוכית יתיכי ליכי את פלוניתא בת פלוני דממתא פלוני וכל שום אחרן וחניכא דאית ליכי ולאבהתיכי ולאחריכי ולאחריהון דאבהתיכי דהוה אנתתי מן קרמת דנא. ואם היא ארוסה יאמר דהוה ארוסתי מן קרמת דנא וכדו תרוכית יתיכי ליכא⁷) אנת פלוניתא בת פלוניתא וכל שום דאית ליכי דממתא פלונית דתהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך לה תנסבא⁸) לכל גבר דחצביין ואנש לא ימחה ביריכי מן שמי⁹) מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל

(1) צ"ל מיצר.

(2) צ"ל: רבא.

(3) כ"ה בריף אמנס בגמרא לפנינו: ולא אמרן אלא. ועי' דקדוקי סופרים.

(4) מלת "אלא" צריך למחוק.

(5) צריך להוסיף כמ"ש בגמרא: "ולא הוה תשעה קבין קנה לא מיבלע ואיכא ריכבא דדיקלא"

וכ"ה בריף כ"ו. עי' דקדוקי סופרים.

(6) צ"ל: ולאבהתי. עי' בס' העשור ד' ויניציא דף ג"ה ודפוס לבוב דף ל"ב ועי' גם בס'

הפסגה קובץ שלישי עמוד 47 ומש"ש החר"א הרכבי.

(7) צ"ל: ליכי.

(8) צ"ל: להתנסבא.

(9) כ"ה גם בס' הפסגה ועי' מש"ש החר"א הרכבי בעמוד 48 אך קשה לשכשכ חנוסחא שם

אדם ורן דיהוי ליני מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין וגם סמורין בדת משה וישראל
ראובן בן יעקב עד איעור בן גלעד עד:

ואיכא נמי מאן דכתיב¹ כי בתחלה צריכין העדים לקנות מן הבעל בשעה שהוא
מצוה לכתוב הגט ונותנו ביד שליח האשה או ביד שלוחו והוה הקנין
שקונין ממנו בביטול כל מודעי וכך אומי בקנין קנו ממני אני סלוני בן סלוני אחם
עדים בקנין שלם ברעות נפשאי בדלא אניסנא דכל מודעי ותנאי ומודעי דנפקי מגו
מודעי עד סוף כל מודעי דמסירן לי אני סלוני בן סלוני גיטא דסלוניתא בת סלוני
בטלין ומבטלין בכל לישנא דאמרי רבנן דמבטלי להון מודעי ותנאי. ואיכא נמי מאן
דמוסיף בלשון דמסירין לי ושעתיד אני למסור וכתבין הרין שמרא בסני עצמו חויין
מן הגט, וצריך להזהר בכתיבת הגט וצריך נמי להאריך הארבעה חויין דאמור רבנן
ולהזהר נמי בכתיבת היודיין ושיכתוב הגט ושאר עשיותיו כולוהו כמו שפירשנו בהלכות
גיטין באר היטב:

והשטר הרג הוא גט חליצה.

וכבר כתבנו הלכותיו וענייניו בספרנו השני בהלכות ייבום וחליצה מבואר. מיהו החורנו
הנה שופס גט חליצה להחזירו בסדר השטרות. וגט חליצה הכין הוא². ברישא צריכין
בי דינא למיקבע דוכתא ביממא ועבדינן סנדל דאית ליה עקב ושנצי ודלא חסיר
בכיתנא ומשווי ליה ברנליה דימינא ומקרו ליבמה מאין יבמי להקים לאחיו שם בישראל
לא אבה יבמי בלשון הקודש ומקרו ליבם לא חפצתי לקחתה וצריך יבם לדחוסיה
רגליה בארעא ואחיא יבמה ושריא שנצי דסנדלא ושלפא ליה מרגליה ושריא רוקא
מפוסיה קמי יבם וצריכין דייני למיחוי רוקא כד נסיק מפומה ובתר הכין מקרו לה
ככה יעשה איש אשר לא יבנה את בית אחיו ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל
חלוץ הנעל תלחא זימני. וכד כתיב גט חליצה צריך לפרגולי למנלחא במסרגלא ולא
בדיותא לפי שאין כותבין שתי חיבות כלא שרטוט וכנישא דחליצותא כתבין לכל
הני פסוקי שלימים כלא סירוס הילכך צריך לפרגולי למנילחא דנישא במסרגלחא
ולא בדיותא. וצריך למיכת' בנישא:

במותב תלתא כחרא הוינא ומחתם עליה תלחא ובלבד שיודעין להקרות. ואיכא נמי
מאן דאמי' כי צריכין חמשה מותב גט חליצה ולחתום בגט שלשה מן
החמשה וזה נולד כבר פירשנוהו במקומו בהלכות ייבום וחליצה סירוש מבואר ולישנא
קמא דוקא. ואיכא מאן דכתי' ואין אומי דבריו אלא בעמירה דכתי' ועמר ואמר וזה
נמי כבר פירשנוהו מאי דסבירא לן בהלכות ייבום וחליצה. והוה נוסח גט חליצה:

ביום סלוני דהוא יום כדין לירח סלוני דהוא כדין וכדין לבריאת עולם למינינא
דרגילנא למינינא כמתא סלוני דעל מקום סלוני מותבה אנחנא דייני דמקצנתא
חתימין למטה במותב תלתא כחרא הוינא כבי דינא וסליקת קדמנא סלוניתא בת סלוני
או ארמלת סלוני והקרבת לקדמנא נברא חד דשמיה סלוני בר סלוני וכך אמי' לנא
סלוניתא דא דסלוני בר סלוני אחוהי דסלוני דנא מאבוהי והוינא נסיבנא ליה ושכיב
וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר וברת ירית ומחסין ומוקים שמא בישראל שבק³

¹ מובא בשם "הרב המחבר" בס' העטור ד' ויניציא דף כ"ה ע"ב ור' לבוב ד' ל"א ע"ד.

² עיי' ברייתא ויבמות סוף פרק י"ג נמצא כן אות באת. ועיי' בס' העטור ד' ויניציא דף כ"ז

ור' לבוב דף ס"ד.

³ צ"ל: לא שבק.

והדין פלוני אחוהי וחזי ליבומי יתי כען רבנן דייני אמרו ליה אי צבי לייבומי יתי יבם ולא ליטל¹) עלי קדמיכון רגליה דימינא ואשרי סיניה מעל רגליה ואירוק באנסוהי ואשתמודענהו לפלוני רנן ראוהי דפלוני מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבית ליבומי יתה ואי לא איטלע לן קדמנא רגלך ימינא וחשרי סינך מעל רגלך ותירוק באנסך וענה ואמ' לית אנא צבי ליבומי יתה מידי אקרנוה לפלוניתא דא מאן יבמי להקים לאחזי שם בישראל לא אבה יבמי ואף להאי פלוני אקרנא ליה לא חסצתי לקחתה ואטלע ליה רגליה ושרת סיניה מעל רגליה ורקת באנסוהי וקא דאיתחזי לנא מפוסמיה על ארעא וחוב אקרנוהו לפלוניתא דא ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו ותוב אקרנייה ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ואנחנא דייני וכל דהוו יתבין חמן ענינן בתריה בית חלוץ הנעל תלתא וימני ומדאיתעביד עובדא דנא קדמנא שרינא לפלוניתא דא למחך להתנסבא לכל נבר לכל מאן דתיצבי ואינש לא ימחה בידה מן יומא רנן ולעלם ובעת מינא פלוניתא דא ניטא דחליצותא דנא וכתכנא וחמתנא ויהיבנא לה לזכו כרת משה וישראל וחתמין תלתא על האי ניטא דחליצותא ולא בעיא לאמתחני תלתא ירחא אלא שריא לאלתר לאנסובי לכל מאן דבעיא וזכר כתבי הני קראי בהאי ניטא דחליצותא לא ליכתו התיבות מסורסו אלא התיבות תתקנן כדכתיבי בספר תורה:

והשמר הי"ד הוא גט מיאון.

וכבר כתבנו הלכותיו ועניניו בספרנו השני בהלכות ממאנת ואילונית מיהו החורנו הנה טופס גט מיאון לכתבו בסדר השטרות וגט מיאון הוא בזמן שהנערה היא יתומה קטנה (והשיאוה²) אמה ואחיה לדעתה דוראי בזמן שיש לה אב וקבל בה אביה קידושין אפי' קטנה בת יום אחד אם קבל בה אביה קידושין³ חפסי בה קידושין דאוריתא ולא יכלה למאנוי לעולם ואין יוצאה אלא כנש כריתות לכשתגדל והיכא דקבל בה אביה קידושין כשהיא קטנה איכא מאן דאמ' דצריכא מילתא עיינא ואנן כבר כתבנו בהלכות ממאנת מאי דסבירא לן בהאי מילתא. וכבר פירשנו אלו הענינים בהלכות ממאנת ואילונית אבל היתומה הקטנה שהגיעה לעונת הפעוטות שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה או שנשאת היא לדעתה היא שיכולה למאן ולכך קתני שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה ולא קתני שקידשוה דקידושי קטנה אינן כלום וזה פירשנו אותה בהלכות ממאנת פירוש מבואר ולכן לא הוצרכנו להחזיר כאן הענין. ויש מי שאומ' שממאנת בין בבית דין בין שלא בבית דין וכבר פירשנו זה במקומו. והנן כיבמות סרי' בית שמאי אומרין אין ממאנין וכו'⁴) אי זהו קטנה שצריכה לימאן כל שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה השיאוה שלא לדעתה⁵ (אבי"ה) אינה צריכה לימאן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר כל תינוקת שאינה יכולה לישמר⁶) קידושיה אינה צריכה לימאן כלומי כמו

(1) צ"ל: ליטל.

(2) בעמור ד"ו (רפוס ויניציא) דף י"ז ע"ב. וד"ל (רפוס לבוב) דף ל"ג כתב: "תשובה לרבי אלפס שכתב הרב המחבר וכו'. וכן בנמוקי יוסף יבמות ס"ג כתב: "עלה דהא דחנן שהשיאוה ולא תנן שקדשתה כתב תשובה הר' יהודה ברבי ברזילי לריא"ף ד"ל וכו'" ופה לא נמצא ובודאי חיה כתוב בהי ממאנת.

(3) דף ק"ו ע"ב.

(4) צ"ל: לדעתה. וסלת "אבי"ה" צריך לטחוק ולכן נקוד עליה.

(5) צ"ל: לשמור.

שלא נתקדשה דמיא אמי רב יהודה¹ אמי שמואל הלכה כרי אלעזר² בן אנטינוס. אמי רב יהודה ואמרי לה במתניתא בראשונה היו כותבין גט מיאון לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולא אנא בעיא להתנסבא ליה כיון דחזי דקא נפיש דבורא אמרי אתי לאחלוסי בניטא³ בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו אבל אם מיאנה ביבס אסורה לאביו⁴ רבשעת נפילה נראית ככלתו וזה כולו מפורש במקומו. והקטנה הסמאנת כיון שנולדה שעה אחת ולא מיאנה שוב אינה יכולה לימאן ואינה ממאנת אלא בקטנותה בכדיקה כמו שפירשנו במקומו. ואשכחן בנוסח גט מיאון וכת' רבינו סעדיה נאון ז"ל וקצת קמאי כרכת' ביה הכי איך פלונית בת פלוני אתא לסנינו לבית דין וכן אמרת דפלוני אבי או פלוניתא אמי קרישו יתי לנברא דשמיה פלוני וכו' ולעניות דעתין הם מילתא שעותא היא שאם קידשה אביה וקבל בה קידושין וראי אינה יכולה למאן ואין יוצאה בגט נמי עד שתגדיל ואי אמרינן כגון שמת אביה כשהיא קטנה⁵ וכהני דכתבין אמי לעיל דאמרי דצריכא מילתא עיונא, אנן לעניות דעתין לא הוינאן בה משום מיאון אלא קטנה בכל יום שקיבל בה אביה קידושין בין מת אביה בין לא מת אביה אינה יוצאה אלא בגט לאחר שתגדיל דלא כת' בה הילכך לא ידעינן מאי קא כת' רבי סעדיה כהא מילתא. ונוסח גט מאון כך הוא. איכא מאן דלא כתבי ביה אלא הכי:

ביום פלוני רהוא כך וכך לירח פלוני אתת פלוניתא בת פלוני קרמנא ואמרה דאנא הוינא נסיבנא להדין נברא ואנא קטנה ואפעיוני אמי או אחי ואנסבוני להדין נברא והשתא אנא ממאנה ביה קרמיכון וכדיקנא להדין פלוניתא בת פלוני ואשכחן יתה דעדיין היא קטנה ומדמיאנה באנספא שריונהא למהך להתנסבא לכל נבר דתצביין ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם ומשום מקצירין האי לישנא כדאמרינן לעיל כדאמור רבנן כיון דחזי דקא נפיש דבורא אמרי אתי לאחלוסי בניטא תקינו הכי. ביום פלוני מיאנה פלוניתא בת פלוני באנספא. ומינייהו מאן דמאריכין בלישנא והכי קא כת' בנוסחי עתיקי. ביום פלוני בירח פלוני והוא שנת כך וכך לבריאת עולם למניינא דרגילנא למימני ביה במתא פלונית דעל מקום פלוני מותבה איך פלוניתא בת פלוני אתת לקרמנא לבי דינא והכי אמרת לנא פלוניתא דא אמי או אחי אפעו יתי וקדישת יתי לאנתו להדין פלוני בר פלוני ואנא ינוקתא הויית בההוא שעתא ועד השתא נמי אנא ינוקתא ואנא ממאנת ביה. ואית דכתבי בלישנא לא רעינא ביה ולא צבינא ביה ולא אנא בעיא להתנסבא ביה והדין לישני כבר כתבין לעיל דסלקום להבנן קמאי חכמי התלמוד ולא קא כתבי ביה אלא מיאנה פלוניתא בת פלוני באנספא. ואית נמי דכתבי ביה הכי ולא חזיא לאנסובי לא לי ולא לזרעייתי וכיון דחוינא דהכי אמרת לנא כדיקנא להך פלוני עיי נאמנים ואסוהירו קרמנא דעדיין היא קטנה וכר חוינא דאמרת קרמנא הדין פלוני בהדין ענינא כתיבנא לה גט מיאון והיבנא בידה למהך להתנסבא לכל נבר דתצביין כדת משה וישראל ואינש לא ימחה בידה מן יומא דנן ולעלם ומה רהוה קרמנא כתבנא וחתמנא והיבנא בידה למהוי

¹ דף ק"ח.

² צ"ל כרי חנינא.

³ צריך להוסיף: "תקיננו הכי ביום ס' מיאנה ס' בת ס' באנספא ולא דמיא מיאון לגט דממאנת באיש היא מותר" — עיי' בס' העשור ד"ו דף ג"ח וד"ל דף ל"ג ע"ד.

⁴ יבמות דף ק"ז ע"ב.

⁵ עיי' בס' העשור ד"ו דף ג"ח ע"ג וד"ל דף ל"ג.

לה לזכות ולראיה. ונרסינן ביבמות בספ' מצות חליצה⁽¹⁾ אמ' רבה⁽²⁾ אמ' רב סחורא אמ' רב הונא חולצין אעפ"י שאין מכירין וממאנין אעפ"י שאין מכירין ואין כותבין גמ מיאון אלא אם כן מכירין חיישינן לבית דין טועין דילמא לא דייקי בחר עדים ורבא דיריה אמ' אין חולצין אלא אם כן מכירין ואין ממאנין אלא איכ מכירין לס' כותבין גמ חליצה אעפ"י שאין מכירין וכותבין גמ מיאון אעפ"י שאין מכירין ולא חיישינן לביד טועין מאי טעמא דבי דינא בחר בי דינא לא דיקי אבל בחר עדים דייקי והלכתא כרבא ומפורש זה בספ' יש נוחלינן⁽³⁾:

והשמר המ"ו הוא גמ שחרור.

והוא כנון מי שיש לו עבד כנעני או שפחה כנענית דשיכי במצות כנון שהטבילין רבן לשם עבדות והם עברים לעולם הם ובניהם עד שישחרר אותם רבן כגמ חירות וכבר פירשנו כל זה בהלכות שפחה נכרים ועבדים. ותנינן בניסין⁽⁴⁾ בספ' המגוש גופו של גמ שחרור הרי אחת בן חורין לעצמך. ויש מי שאומרים נמי כי בתחלה צריכין לקנות ממנו העדים בביטול כל מודעי וכותבין שמר ביטול כל מודעי בסני עצמו כדרך שכותבין על גיטי נשים כי חר שכסיסא אינון ונמרינן לה לה דכתי' בשפחה כנענית או חופשה לא ניתן לה וכבר פירשנו זה במקומו. ויש מי שאומרי' שאם רוצה ליכתו' ביטול המודעי בגמ שחרור גופו כותבין מיהו לכתו' שמר בסני עצמו יפה וכדרך שאמרנו בניטי נשים וכן כותבין:

יודעים⁽⁵⁾ אנו החומי מטה עדות ברורה שאמ' לנו סלוני בן סלוני הוו עלי עדים וקנו בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני שהיה עברי בתחלה ושחררתיו עכשו לגמרי בגמ חרות שכחתי לו ועכשו קנו ממני בלב שלום ברעות נפשאי בדלא אניסנא דכל מודעי ותנאי ומודעי דמודעי ומודעי דנפקי מנו מודעי עד סוף כל מודעי דמסירין לי אני סלוני בן סלוני על הדין גמ רסלוני המשותרת או רסלוני המשותרת דלהוו בשלין מעכשו בכל לישני דאמרי' רבנן דמבטלי בהון מודעי ותנאי. ונוסח גמ החירות כך הוא:

זכרון עדות שהיה בסנינו אנו עדים ביום סלוני בשבת בכך וכך לירח סלוני בשנת כך וכך לכריאת עולם למניינא דרגילנא למימנא ביה כמתא סלונית איך אנא סלוני בר סלוני וכל שום אחרון וחניכא דאית לי צביתי ברעות נפשאי בדלא אניסנא ושחררתי וחפשיית ושבקית וחררית יתך לך אנת סלוני דהוית עבדי מן קדמת דנא לעצמך והשתא אקניתי לך נפשך דההוי אנת לעצמך ואת לנרמך ואת לנפשך ואת בר חורין למיעל בקהלא דישיראל ולמינסב בת ישראל ולהתערבא בישיראל ורשאין את ובנדך למילף אוריתא ודיעלון בקהלא דישיראל ולהתנסבא את ובנדך בתרך למנסב לכל מאן דצביין ואינש לא ימחה בדיכונן מן יומא דגן ולעלם ולית רשות לאינש לא עלך ולא על מלאכתך ולא על ממונך ולא על מאן דאית לך ולא על כל מה דעתיד למיהו לך ארי ברעות נפשאי שחררית יתך והרי את לנפשך והרי את בן חורין ואינש לא ימחה בידך ולא בכרך ולא בכרתך מן יומא דגן ולעלם ולא ליורשו ולא ליורשי בתרך עלך

⁽¹⁾ יבמות דף ק"ו.

⁽²⁾ צ"ל: רבא. וכו"ה שם.

⁽³⁾ בבא בתרא דף קל"ח ע"ב.

⁽⁴⁾ דף ס"ה ע"ב.

⁽⁵⁾ מובא בס' העשור ד"ו דף נ"ח ע"ד וד' לבוב דף ל"ג ע"ד: וכתב הרב איכא מאן

ועל זרעך לשעבודי יתבון ורן דיהוון לך מינאי ספר תרוכין וגט שחרורית ואגרת חרורין כרת משה וישראל. ואיכא מאן דכתבינן נמי בהאי ניטא דעבדא וכתבין הכי ואמרנא ליה פלוני דנא ניקני סגך ונכתוב הרין גבי גט חירות ונחתום וניתן ליה לפלוני דנן ואמי' לנא הן קנו מינאי וקנינא מיניה דפלוני בר פלוני דנן לפלוני המשוחרר זה בכל מאי דכתי' ומפרש לעילא במנא דבשר למיקניא ביה שריר וקיס. ואיכא דכתבו במקום המשוחרר הכי לפלוני דנן ואיכא נמי מאן דלא כתי' קנין כלל בגט חירות דיליף מגט אשה. ואיכא מאן דאמי' דבמאן דאפשר למעבד לרווחא דמילתא מסי' עריף.

והשטר הי"ו הוא שטר כתובת גרושה ושבויה ואלמנה.

וכתובה גרושה ואלמנה זהו נוסחא.

בכך וכך בשבת בחדש פלוני בשנת כך וכך לכריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית איך פלוני החתן אמי' לה לפלונית בת פלוני הואי לי לאנתי כרת משה וישראל ואנא אפלט ואוקיר ואזון ואפרנס יתיכי ליכי כהלכת גוברין יהודאין דפלתין ומוקריין ית נשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי מוהריכי כסף זווי מאה דחזו ליכי מדרבנן ומווניכי וכסותיכי וספוקיכי ומיעל עליכי כל ארעא וצביית מרת פלוניתא והות לפלוני חתן דנא לאנתו ודא נדוניא דהנעלת ליה מבית עצמה בין בכסף בין בזהב ובגדים ותבשיטין ושימושי ערסא סך שומת הכל קבל עליו ר' פלוני חתן דנא בכך וכך דיגרין ממטבע פלונית וצבי ר' פלוני זה והוסיף לה מדיליה כך וכך דיגרין דלהוון לה מתנה נמורה תוספת על כתובתה ואחריות וחומר שטר כתובתה דא ונדוניא דא ותוספת דיליה קבילית עלי ועל ירתאי בתראי דתתפרע מכל שפר ארג נכסין דאית לי תחות כל שמיא שקניתי ושאקנה כולהון יהון אחראין וערבאין לשטר כתובתה דא ונדוניא דא ותוספת דיליה. וקנינא מר' פלוני חתן דנא הנוכר וכו'. ונוסח כתובת שבויה נמי כך היא.

בכך וכך בשבת בירח פלוני בשנת כך וכך לכריאת עולם למנינא שאנו מונין כאן במתא פלונית איך פלוני בר פלוני אמר לה לפלוניתא בת פלוני שהיתה אשתו קודם שאשתביאת הואי לי לאנתי כרת משה וישראל ואנא ברעות נפשאי אפלט ואוקיר ואזון ואפרנס יתיכי ליכי כהלכת עבריין) יהודאין דפלתין ומוקריין זונין ומפרנסין לנשיהון בקושטא ויהיבנא ליכי מוהריכי כסף זווי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ומווניכי וכסותיכי וספוקיכי ומיעל עליכי כאורח כל ארעא וצבי פלוני דנן דלחדש כתובתה כהרין הלכתא דמנסבא מינה בקרמיתא ורן נדוניא דהנעלת פלונית דא לפלוני בעלה בין במאני דערסא בין במאני דשמושא עולה מנין כך וכך וצבי פלוני דנן והוסיף לה בכתובתה כך וכך ונתן לה במתנה. וכך אמר לנו פלוני זה אחריות כתובה דא חדתא דכתובא קבילית עלי ועל יורשי אחרי להתפרעא מכל שפר ארג נכסין וקניינן שקניתי ושעתיד אני לקנות מאוחו זמן שנשאתי ומהיום שכתבתי כתובה זו עד עולם כחומר כל שטרי כתובות דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא וכו'. וכתבתי אני פלוני כתובה זו לפלונית דא אחתי כרי להסתלק מחומרא דרבנן דאמרי אסור לארס שישהא עם אשתו אמי' שעה אחת בלא כתובה ורציתי אני וכתבתי כתובה זו שלא לעבוד על דבריהם ומה שהיה בפנינו כתבנו וחתמנו וכו'.

ויש מי שאומרים כתובת שבויה זו שאנו אומרים בזמן שנאבדה כתובתה הראשונה אבל בזמן שכתובתה קיימת אין צריך חידוש אחר אלא שמכניסה לאשה בשעת יציאתה מן השבי כאשרתו כי שבויה מותרת היא לישראל דסתם שבויה אנוסה היא ואונס בישראל

משרא שרי ואין השבויה אסורה אלא לכהנים בלבד אבל אם ידוע בעדים שזינתה בשביה ברצונה הרי אסורה גם לישראל. וכתובת גרושה שאמרנו למעלה היא גרושה דעלמא אבל גרושה ידיה כגון שנרשה ומחזירה הא תנינן בכנון זה בכתובות בסוף סר' הכותב¹) שני גיטין ושתי כתובות נובה שתי כתובות. שתי כתובות וגט²) ומיתה אינה נובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה והני מילי כד אחרנא³) סתמא אבל אי כתב לה כתובה אחריתי נביא תרויהו דקדחני רישא שני גיטין ושתי כתובות נובה שתי כתובות.

פי"ט⁴) קמן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל סנת כן קיימה. אמ' רב הונא לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה. תניא כוותיה דרב הונא חרשו נוסלין מה שחרשו. לא חרשו בתולה נובה מאתים ואלמנה מנה אבל תוספת אין לה.

והשמר היז הוא שמר דיאתיקי.

תניא בפר' יש נוחלין⁵) מי שמת ונמצאת דיאתיקי קשורה לו על ירכו אינה כלום וצוואת מת בלשון יין קורין אותה דיאתיקי שאם כתב זה המת קודם מיתתו ואמ' כך וכך מנכסי יהיו לסלוני וכך וכך לסלוני ולא הוציא אותו כתב מתחת ידו ולא יוכה אותה שום אדם ומת ונמצאת קשורה על ירכו אינה כלום אבל אם יוכה בה לאחר קודם מיתתו בין שיהיה אותו אחר מן הורשים בין שאינו מן הורשים דבריו קיימין. תנו רבנן אי זהו דיאתיקי כלומר מה הלשון דא תהא למיקם ולהיות שכך אני מצוה בפניכם ותהיה זו למיקם ולהיות. ואי זו היא מתנה כל שכת' בה מהיום ולאחר מיתה. ומקשינן אטו לא היא מתנה עד שיהא כתו' בה מהיום ולאחר מיתה אדרבה אם יכתוב לו לחלוטין מהיום ולעולם יותר יסה דמיד קנה. ומתריץ אביו הכי קאמי' אי זו היא מתנת בריא שהוא כסתנת שכיב מרע ולא יקנה מקבל מתנה אלא לאחר מיתה ותהיה דומה לדיאתיקי שהיא צוואת שכיב מרע דלא קנה אלא לאחר מיתה כל שכת' בה מהיום ולאחר מיתה.

כי אתא רב דימי אמ' דיאתיקי מבטלת דיאתיקי שאם כתב את האחר לאחר במיפה את כתו וכת' דיאתיקי אחרת לאינש אחרנא בלא יסוי כח אתיא הך דיאתיקי שהיא במיפה את כתו ומבטלת הך דיאתיקא שאין מיפה את כתו כגון שכיב מרע שאמ' כתבו ותנו מנה לסלוני רואין האי כתבו שאמ' אם במיפה את כתו אמרי הרי זה כותבין ואם לאו אין כותבין. ואמ' היכי דמי במיפה את כתו כדאמ' רב חסרא במקום אחר וקנינא מינה מוסף על מתנתא דא הכא נמי כגון שאמ' אף כתבו וחתמו והבו ליה דמעיקרא אמ' תנו לסלוני כך וכך ואם ירצה נמי כתובו וחתמו והבו ליה דהאי לשון דומה הוא דרצנה הוא בהקנתאו ליפות את כתו.

ויש מי שפירש דיאתיקי מבטלת דיאתיקי על ענין טרובין היא שהרי אמרנו שמישא כתב לזה וחזר וכתב לזה וויני⁶) דכי אתא רב דימי אמ' דיאתיקי מבטלת דיאתיקי והכא

¹ כתובות דף פ"ט ע"ב.

² צריך לחוסף כמשיש: „או כתיבת ובי גיטין או כתיבת וגט“.

³ עיי' ברי"ף ושם: כשהחזירה.

⁴ שם דף צ'.

⁵ בבא בתרא דף קל"ה ע"ב.

⁶ צ"ל: היינו כמיש שם דף קנ"ב ע"ב.

כיון דלא משתמעו כמי שכת' לשני בני אדם אלא כמי שכתב לאדם אחד עיקר פירושו בזה המקום כך הוא דיאתיקי מבטלת דיאתיקי כלומי צוואה עצמה מקצתה מבטלת מקצתה יש שם דיבור שאם אמרו בה מבטלת אותה כגון אם אמ' כתובו ולא אמ' בלשון יפוי כח כגון שאמ' אף כתבו ותנו לו אין צוואתו מבטלת והתם הוא דכותבין ונותנין מת'יב ר' אבא¹ בר ממל בריא שאמ' כתבו ותנו לו מנה לפלוני ומת אין כותבין ונותנין דודאי כיון הדבר בכתובה אין שטר לאחר מיתה טעמא דבריא שאין דבריו ככותבין וחתומין וכמסורין ואין תלוי אלא בכתובה ומשום הכי אין כותבין לפי שאין השטר עושה מעשה שטר לאחר מיתה אבל שכיב מרע שדבריו ככותבין וכמסורין אעפ"י שאמ' כתבו ותנו ומת אין מפסיד לשון כתבו למקבל מתנה כלל וכותבין ונותנין לאחר מיתה ואעפ"י שלא היה כמיסה את כחו ומתירין הכא נמי לא מדקדקינן הא שכיב מרע כותבין ונותנין אלא כמיסה את כחו דבכריא אעפ"י שמיסה את כחו לא מהני ליה דאין שטר לאחר מיתה אבל שכיב מרע מהני היכי דמי מיסה את כחו כדאמ' רב חסדא וקנינא מיניה מוסף על מתנתא דא דמתנת שכיב מרע אינה צריכה קנין דכתבין וכמסורין דמי אלא כי היכי דהאי קנינא דכתבין ביה מוסף הוא ראינו צריך לכתבו אלא משום יפוי כח הוא דכתבין ליה הכא נמי בהא דיאתיקי היכי דמי יפוי כח דאמ' להו אף כתובו וחתומו והבו ליה דמדאמ' אף לא תלה עיקר המעשה בכתובה אלא כי היכי קאמ' להו אעינ דלא צריך למיכתב כתובו לכו אתם וכתבו וחתמו והבו ליה כי היכי דהאי וקנינא מניה לא צריך למיכתב אלא משום יפוי כח הוא כשאמ' להו אף כתבו וחתמו בהווא דיאתיקי דשכיב מרע משום יפוי כח היא שאמ' להם אף כתבו וחתמו והבו ליה וכבר פירשנו וחתמונו כל הני מילי לעיל לולי שתורנו כאן ראשי הדברים פעם שנייה. ותנינן נמי בסוף פרי שנים אוחוזין² מצא גיטי נשים ושחרור עבדים דיאתיקי מתנות ושוברין הרי זה לא יחזיר שאני אומ' כותבין היו ונסלך עליהן שלא ליתנן. ואמרינן בגמ' ת"ר אי זהו דיאתיקי דא תהא למיקם ולהיות. מתנה כל שכת' בה מהיום ולאחר מיתה הוא והויא מתנה הא לאו הכי לא הויא מתנה. אמ' אביי הכי קאמ' אי זו היא מתנת בריא שהיא כמתנת שכיב מרע דלא קני לאחר מיתה כל שכת' בה מהיום ולאחר מיתה.

והשטר הי"ח הוא שטרא דמרכסא.

והאי שטרא אתה מוצא אותו על ענינים הרבה שכותבין שטר אחד למי שנאכד שטרו או שנמחק או נקרע וסעמים שאתה מוצא שאין כותבין אלו כלל והרי אנו מפרשין כל אחד ואחד ודאי דבר ידוע שאם יש לראובן שטר חוב או שטר משכונא על שמעון ובא אותו השטר ביד כ"ד כגון שנתרעם ראובן לשמעון והוציא שטרו ונותנו ביד וקיימו את שטרו. ובין כך הלך שמעון לאחר מן המקומות ולא נמרו עליו את הדין ובין כך נפל אותו השטר מיד כ"ד או נפל לאור או למים מידם או שנמחק בסניהם או שמעו כ"ד וקרעו אותו השטר כגון שנתחלף להם בשטר אחר או במעות וזלתו וקרעוהו הרי הן כותבין שטר אחר במקומו לראובן ואם ברור להם אותו זמן שכתו' בשטר הראשון כותבין מאותו זמן הראשון ומשעברין נכסי שמעון מאותו זמן הראשון בשטר המחודש שכותבין ואם אין ברור להם הזמן בבירור ביום ידוע ויכולין לומר חדש או שבוע ידועה כותבין הזמן כפי מה שברור להם מאומד דעתם כמה היה אותו שטר מוקדם לאותו יום ואם אין ברור להם כלל כותבין הזמן מאותו יום שכותבין אותו השטר כי מססיקא אין אנו יכולין לחייב אחרים כי

¹ שם דף קל"ה:

² בבא מציעא דף י"ח ע"ב.

שמה אתי למטרף לקוחות שלא כדון הילכך אין כותבין זמן אותו השטר שמחדשין אם אין ברור להם כלל אלא מיום כתיבת השטר המחודש וכותבין באותו שטר המחודש ובשטר שמוש אחר היאך נסל מיד הבית דין (וחננית) ואותו השטר התוב הראשון או נמחק בידיהם או נקרע בידיהם וטעות ולא היתה צריכה למיקרע ופעמא דמילתא שכותבין הכי באותו השטר שמה ימצא ראובן אותו שטר הראשון שלא יוכל לתובעו כי זה המחודש כתבו במקומו ואם יצאו שניהם יחד יבטל המחודש את הראשון כיון שמוכר בו שמסני נבילת¹) הראשון נכתי' זה המחודש ולא ינכה אלא אחר מהם, וספני שאנו חוששין נמי עוד חשש אחד כי שמה לאחר פריעת שטר זה המחודש יוציא ראובן אותו שטר הראשון שימצא ויגבה פעם שנייה לכך כותבין שטר שימוש גם לשמעון היאך היה לראובן שטר עליו מסך כך וכך שיהא הוא קודם זמנו וזמן אותו שטר מחודש שיהא אותו שטר הראשון בטל דלא יהא בו כח לנכות בו משמעון כלום, וזה שאנו אומדין שכותבין לו ביד שטר אחר בזמן שקיימו ביד מקודם אותו השטר בחתימת עדים אבל אם לא קיימיהו אין כותבין לו זו השטר המחודש לנכות בו אלא כותבין לו הרי אנו ביד הוציא לסנינו פלוני בן פלוני שטר על פלוני בן פלוני ופלוני ופלוני עידיו ונאבד בסנינו או נקרע ולכך כתבנו לו זו השטר המחודש מאותו הזמן וכי פלוני ופלוני הן עידיו ולפי שלא נתקיים העדות לסניהן צריך הוא להביא ראיה כשיגבה ועשו הראיה שיהא צריך להביא בעת שיגבה אם יודה לו בעל חובו אותו החוב הרי הוא נובה אותו מכני חורי בלא ראיה אבל ממשעבדי לא ינכה בלא ראיה וענין הראיה עד שיעידו אותן עידי השטר בעצמן על אותו העדות או עדים אחרים שראו אותו השטר והכירו חתימת ידו וכן נמי לענין בני חורי אם לא יודה שמעון הלוח באותו החוב צריך נמי ראובן להביא זו הראיה קודם שיגבה וכבר פירשנו כל זה לעיל אבל שטר חוב או שטר משכונה שהיו לראובן על שמעון ונסל מידו ובא לעידי השטר ואמי אחם יודעים שהיה לי שטר על שמעון מסך כך וכך ואתם עידי בכך והרי אותו השטר נאבד ממני ואני מסיים מכס שכתבתי לי שטר אחר במקומו בההוא ודאי אין כותבין כלל לא העדים ולא שיעידו העדים כסניהם כי מי יימר שנאבד השטר שמה סרעו שמעון והחזיר לו את שטרו ובהא עניינא אמור רבנן מי שבא ואמי אבד שטר חובי אעפי' שאמרו עדים אנו כתבנו וחתמנו ונתנו לו את השטר אין כותבין שיש לחוש שמה נסרע והחזיר את השטר. וכבר כתבנו ופירשנו האי שמעתא לעיל פירוש מבואר אבל אם נסל מיד העדים עצמן הרי הן באין ומעדין בסני בית דין וכיד כותבין לו את השטר במקומו כדי שלא ינכה בו בלא ראיה וכותבין בשטר המחודש היאך היה המעשה והעדים וסך המסון ומעשה הנפילה זה ימצאנו לאותו השטר הנאבד ראובן המלוה שלא ינכה בו פעם שנייה וכן נמי כותבין שטר שמוש אחר היאך היה כל המעשה והנפילה שאם ימצא ראובן המלוה אותו שטר לאחר פריעת זו השטר המחודש ויקרע ויגבה פעם שנייה ואח"כ בנו הראשון לכך כותבין בית דין שטר השמוש שיעמוד ביד שמעון מסני זה החשש: והיכא נמי שנפל שטר החוב מיד ראובן המלוה שאין כותבין לו העדים שטר אחר ולא הביד בעדות העדים מסני שיש לומי' כי מכוב הוא שלא נסל מידו אלא נסרע אצטריכין לפרושי עלה דהא אם הלוח מודה למלוה שלא סרע אותו אלא שהוא חייב בו עדים אם יכתבו לו הביד בהא שטר כיון שהעדים אומרי' אנו כתבנו לו השטר בזמן פלוני והלוח מודה שהוא חייב עדים באותו השטר ולא סרעו מעולם כי

¹ צ"ל: נבילת.

יש מי שאומרים דכיון שהלוח מורה בכך שכותבין לו הבית דין שטר מחודש. ואנן לענינת דעתין לא חזו לן הכי שיכתבו לו הכ"ד ולא העדים כלל שטר מחודש מזמן ראשון כי יש לומי כי פרע הלוח למלוה אותו שטר ואחר כך מכר השעבוד לאחרים והשתא עשו קינוניא ורוצה לכתוי לו שטר מזמן ראשון כדי שיפרוף לקוחות שלא כדון אלא כיון שנחרצו שניהם על כך שעדיין חייב באותו מזמן יכתבו שטר חדש מזה הזמן שאנו עומדין בו בין באותן עדים בין בעדים אחרים שיקנו בפניהם לכתחילה או שיודה בפניהם כי היכא דלית להו פסידא ללקוחות דביני ביני אבל מזמן ראשון אין כותבין כלל. שטר מחודש אלא איכ נפל מיד הכ"ד או מיד העדים ובלבד שיוכירו כל המעשה בשטר המחודש ושיכתבו נמי שטר שמוש ביד הלוח ועל הדרך שפירשנו לעיל. וזה נוסח שטר דמירכס.

אנו בית דין החתומין למטה כך היה שהביא לפנינו פלוני בן פלוני שטר חוב או שטר משכונה שהיה לו על פלוני בן פלוני מכך וכך והובים ופלוני ופלוני עירוי ומזמן ההלואה מזמן פלוני שהוא ביום פלוני לירה פלוני לשנת פלונית ואותו שטר היה מקויים בראובן וכיון שהיה בדינו אנו בית דין נאבד או נחק או נשרף או שאכלוהו עכברים תחת ידינו ולכך אנו כותבין לו שטר מעשה בית דין זה לפלוני דגן בן פלוני חייב לו והובים כך וכך מזמן פלוני בלא שום טענה ועלילה בעולם אלא שהוא חייב בהו חוב נמור (וברש"י) ובשטר מקויים מזמן פלוני כדרך כל שפרי חובות דנהיגין בישראל כשחקנו חכמים מיומא דגן ולעלם, ואם היתה אותה השטר הראשונה בנאמנות נמורה ומפורשת שאינו צריך שבועה לגבות כותבין בס"י כי זה השטר נמי אין צריך שבועה ומעמידין אותה על כל דיני שטר הנאבד ועל כל הלכותיו ומזכירין נמי בשטר שאם ימצא ראובן המלוה אותו השטר הראשון שנאבד שלא יוכל לגבות בו כי זה השטר הוא במקום אותו השטר הראשון והראשון הרי הוא בטל ומבוטל מעכשו בכל מקום שהוא וכל זמן ששטר מעשה בית דין זה יוצא מתחת ידי פלוני או מתחת ידי הבאים מכחו הרי הוא במקום השטר הראשון ונובה מסלוי ומיורשיו כדון כל גביית שטרי קיומין דנהיגין בישראל מיומא דגן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ומה שהיה בפנינו אנו ביד כתבנו וחתמנו ונתנו ביד פלוני להיות בירו לראיה ולזכות. ואם אין ברור להם זמן השטר כותבין בשטר המחודש מיום שהם עומדין בו סתם כמו שכתבנו לעיל. ואין מוסרין זה השטר לראובן המלוה עד שמוסרין שטר שמוש בידי שמעון הלוח וענין זו שטר השמוש כגון שובר להססיד אותו הנאבד שלא ינבו בו לעולם, וזה נוסח שטר השמוש:

אנו בית דין החתומין למטה כך היה שהביא לפנינו פלוני בן פלוני שטר חוב או שטר משכונה שהיה לו על פלוני בן פלוני מכך וכך והובים ופלוני ופלוני עירוי ולפי שנאבד בדינו וראינו לכתוב לפלוני זה המלוה שטר במקום שנאבד במה שינבה ממנו מפלוני זה הלוח וחששנו שלא יבא ליד פלוני זה המלוה אותו שטר הנאבד מירינו וינבה בו פעם שנייה ולכך שאלנו לפלוני זה אם לו (שום) שום שטר אחר בעולם על פלוני זה הלוח אלא אותו שטר הנאבד תחת ידינו ואנו כותבין לך השטר המחודש במקומו ואמ' לנו כי לא היה לו עליו עד אותו היום שום שטר חוב אחר בעולם ולכך כתבנו לפלוני זה הלוח שטר שמוש במעשה בית דין זה שהוא ביום פלוני שהוא כך וכך לבריאת עולם להיותו שובר בירו על כל שטר שיוציא פלוני בן פלוני עליו שהוא זמנו קודם מיום זה שיהא כל אותו שטר שיוציא עליו שזמנו קודם ליום זה בטל ומבוטל וחשוב כחרס הנשבר שאין בו ממש והוא פרוע לגמרי כי לא נותר לפלוני זה המלוה על פלוני זה הלוח שום שטר חוב או משכונה בעולם חוץ מאותו מעשה בית דין

שעשינו לו תמורת השטר הנאבד אבל כל שטר אחר שיוציא על פלוני זה חוץ מן המעשה ביד ואותו השטר יהיה זמנו קודם שטר שימוש זה בטל ופרוע הוא לנמרי ולא יהא בו שום כח בעולם. ומה שהיה בפנינו אנו בית דין וראינו מן הדין חתבנו ופסקנו ביניהם כל תביעה ותרעומת וכתבנו לפלוני זה השטר שמוש זה להיות בידו לראיה ולזכות. וכששואלין למלוה אם יש לך על פלוני זה הלוה שום שטר אחר בעולם אלא אותו שטר הנאבד תחת ידינו והוא אומ' שאין לו שום שטר אחר וולתי הנאבד אותו עת כותבין הכי בשטר השמוש כמו שאמרנו לעיל ומתרין בו הוי יודע שאם יש לך עליו שום שטר חוב אחר ואין אתה מוציא אותו השתא לפנינו הרי אנו מכמלין אותו מעכשיו ולא תגבה בו לעולם לאחר כך אבל הוא אומ' יש לי עליו שטר פלוני ופלוני מוציאין לפנינו ואנו כותבין אותן השטרות בשטר השימוש ואנו מזכירין שמתן וסך החוב שבהן ואומ' הכי אבל כל שטר אחר שיוציא פלוני זה המלוה על פלוני זה הלוה חוץ מן המעשה ביד שעשינו לו תמורת הנאבד ושטר פלוני ופלוני שהיה בידו אותו עת ממון כך וכך והראה אותו לפנינו כל שטרות אחרות וולתי אלו שזכרנו אם יהיו אותן השטרות אחרות שיוציא חוץ מאלו שזכרנו קודמות ומנן לזמן שטר השמוש בטלות הן ופרועות לנמרי אבל כל שטר שיוציא שיהא זמנו מאוחר לאחר זמן שטר השימוש קיים הוא כי בודאי אחר כך נעשה אותו השטר ודברים אלו שאנו כותבין ומאריכין בשטר שימוש זה בומן שאין אנו יודעים בכירור זמן השטר הנאבד אבל אם אנו יודעים זמנו בסירוש הרי אנו כותבין הכי בשטר השימוש וחששנו שלא יבא לידי פלוני זה המלוה אותו שטר הנאבד מירדנו ויגבה סעם שנייה ולכך כותבין לפלוני זה שטר שמוש שאם יוציא עליו פלוני המלוה שטר מוזן פלוני בכך וכך ממון ופלוני ופלוני עידוי הרי אותו השטר בטל ופרוע ולא יהא בו לגבות כי זה מעשה ביד המחדש כתבנו לפלוני המלוה במקומו לגבות בו ולכך אותו הנאבד בטל ופרוע הוא לנמרי.

והשטר הי"ט היא כתובה דמירכסא.

והיא כנון אשה הנשואה לאיש בקידושין וכתובה והיא תחתיו וידוע לכל שהיא אשתו ואין ביניהם מחלוקת בשום דבר אלא שבאין לפני ביד ואומ' הבעל רבותי הריני מודיע אתכם שאשה זו היא אשתי ונשאתיה כתורה כדת משה וישראל בקידושין וכתובה והרי היא נשואה לי מוזן פלוני והשתא נאבדה הכתובה שעשיתי לה ולפי שאסור לו לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה ואיני רוצה לעמוד באיסורא אני מסיים סכס רבותי שתחדשו לי ותעשו לנו כתובה אחרת כדי להתנצל מעונש הזנות והדומה לו. והשתא יש מי שאומ' שמחדשין לה הכתובה מוזן שני כדי שלא תמרוף לקוחות שלא כדון וכדרך שאמרנו לעיל בשטר המחדש. ויש מי שאומ' שאין זה דומה לשטר המחדש כי האשה הכל יורעין שהיא אשתו וכי היא נשואה לו מאותו הזמן שנשאת לו ויש כמה עדים שמעדין בומן הנשואין ובוראי כל הנשאת יש לה כתובה וזו הואיל וידוע בעדים הזמן שנשאת לו מאותו העת משועבדין לו נכסיו ואין בזה משום חשש דאתיא למטרף לקוחות שלא כדון ודאי בדינא היא טורפת. וכי אמרי לך שגם הכתובה היא כשטר חוב ושמה צררי אתססה בכתובתה וגרשה והשתא הוא דקא סהדר נסיב לה ואתיא למטרף שלא כדון. והא דגרסי' בפר' שנים אחיון¹) בתלתו ולא חייש ר' יוסי לסירעון והא תניא מצא שטר כתובה בשוק בומן שהבעל מודה יחזיר לאשה. אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה. ר' יוסי אומ' עורה תחת בעלה יחזיר לאשה.

¹ (בא מציעא דף י' ע"ב.)

נתארמלה או נתגרשה לא יהויר לא לזה ולא לזה. וכסופה דשמעתא אוקמה רבינא דהוא בתרא לעולם איסוך וטעמייהו דרבנן התם בהאי בריתא דכתובת אשה דאמי לא יהויר לא לזה ולא לזה לאו משום דחיישינן לפירעון אלא משום דחיישי לשת' כתובת זר' יוסי לשת' כתובת לא הייש ולא דמיא שטר כתובה היכא דנמצאת בשוק להיכא שנאבדה לגמרי ומילתא צריכא עיונא. וזהו נוסח כתובה דמירכסא:

ביום (1) פלוני לחדש פלוני שנת כך וכך לכריאת עולם למנין שרגילין למנות בו במתא פלונית איך פלוני בן פלוני בא לפנינו והזכיר לפנינו ואמי רבותי דעו כי מקודם היום כמה שנים נשאתי את אשתי פלונית בת פלוני כהונן וכתיקון חכמים ז"ל בקידושין ובכתובתה וכתבית לה בההיא זימנא דנסיבת לי כתובה מן כסף זוזי מאתן רחוו לה מדאורייתא מהר בתולהא וכתבית לה נמי כך וכך דינרין תוספת דלהוו לה במתנה. וכתבית לה שעבוד על כל נכסי כמו שתקנו חכמים ז"ל ועתה אירכס לה ההוא שטר כתובה שכתבתי לה כעת הנשואין או אכלוה עכברים או שננבב או שנתקרע או שנאבד ואיני יודע היכן הוא ואמור רבנן⁽²⁾ שאסור לאדם לשהות עם אשתו אפי' שעוה אחת בלא כתובה וכל המשאה אשתו בלא כתובה הרי הוא עושה בעילתו בעילת זנות וכיון שכן הוא ראיתי לחדש לה הכתובה דאירכס ושעברתי לה בכתובתה כל נכסי כמו שהיו משועבדים לה בכתובתה הראשונה וקבלתי על עצמי מזונהא וכסותהא וסיפוקהא ומיעל לותהא כאורח כל ארעא ואוסיפית לה מרילי תוספת שהיה כתו' לה באותה כתובה הראשונה דאירכסא או הנאבדת כך וכך דינרין. ועוד רציתי ונתתי לה במתנה כך וכך דינרין שהיו כתובין לה בכתובה הראשונה. ושוב קבלתי על עצמי נדונייתה שהכניסה לי מבית אביה באותו זמן לביתו בכך וכך דינרין אנב ארבע אמות קרקע ובעין הוו עלי סהרי כהלין מאתין זוזי ובתוספת כך וכך זוזים ואותן זוזי נמי שרציתי ונתתי לה במתנה דהוו כתיבי עלי בהאי כתובה קדמאה דמירכסא כחומר כל תנאי כתובות דנהיגין בישראל והשתא כתיבנא קרמיכון הדין כתובה חלוסי ההיא דמירכסא דתהוי הך כתובה במקומה בכל זה הסך הנזכר ככל דיני הראשונה וככל שיעבודיה וכך אמר לנו פלוני זה אחריות כתובה זו ודאיתוספת דילה ומתנה ונדוניא הכל קבלתי עלי ועל יורשי אחרי ועל כל נכסי מקרקעי ומטלטלי מקרקעי ואנבן מטלטלי נכסין דאית להון אחריות ואנבן דלית להון אחריות וחומר כתובתא דא ותוספת דילה ומתנה ונדוניא כאחריות וחומר כל שטרי כתובות קיימין דנהיגין בישראל כהונן וכתיקון חכמים ז"ל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כשופסי דשטרי כביטול כל מודעי שמסרתי ושאמסור. וקנינא מפלוני זה לפלונית זאת אינתתיה על כל מה דכתי' ומפורש לעיל במנא דכשר למיקנא ביה שריר וקיים:

השטר העשרים היא שטר פסק דין.

ולשון פסק דין זה נוהג על כל שטרי מעשה בית דין שידונו בין שני בעלי דינין או בשטר כתובה שינבבו לאשה או במוזנותיה או במכירתה לצורך מונות וכומן שדנין ביד בין שני בעלי דינין ותבע האחד מבית דין לכתוב לו פסק דין כמה שדנו לו צריכין הם לעשות וכתובין בו כל הענין והיאך היו הרברים והטענות בפניהם והיאך היה הפסק דין ביניהם ולכך היא נקראת שטר פסק דין ושטר זה נוהג על כל הדברים שיוזמן לביד ולכך לא יכלנו

(1) עיי' בס' העטור ד"ו דף ע"ה ע"ג וד"ל דף מ"ג ע"ג ומחזור ויטרי עמוד 792 ועיי' כתובה דאירכסא לרבנו גרשם מ"ה בכרם חמד חלק ח' עמוד 106.

(2) בבא קמא דף ס"ט.

לפרש שורש הדבר אלא לפי מה שיודמן לפני מה שיודמן לפני מה שיודמן להם שיסמקו הדין עליהם אותו הטופס הוא שכותבין בשטר פסק דין. ויש לך נמי פסק דין אחרי⁽¹⁾ שכותבין שאינו על דרך זה אלא כגון שביקש מן בית דין או שנתחייב בפניהם כתבו ותנו לי מאי זה טעם דנתיני וכדגורסינן התם במס' סנהדרין כסוף פ"י שלישי⁽²⁾. איתמר נמי אמ' רב סיפרא שנים שנתעצמו בדין אחד אומ' נדון כאן ואחד אומ' נלך לבית הועד כוסין אותו ודן בעירו ואם אמ' להם כתבו לי מאי זה טעם דנתיני כותבין ונותנין לו וכו'. ונוסח שטרי פסק דין הרי אנו כותבין קצתן מיהו אין לעמוד על בירורין שמכמה פנים מתחלף נוסח השטר לפי מה שיודמן להם הדין:

אנו בית דין החתומים למטה כך היה שהווקקנו על עסק פלוני ופלוני דקריבא קרמנא לדינא ושען פלוני על פלוני כך וכך ושאלנו לפלוני ואהדר כך וכך ולפום מאי דחוינו מנו טענותיהו או על פום סהרי אי איכא סהרי בההוא דינא או לפום הודאתן ומתוך טענותיהו וראיותיהו ועדות העדים פסקנו הדין עליהן כפום מאי דאחזו לנא מן שמיא ונודכה פלוני מתוך דבריהם ונתחייב פלוני חבירו לתת לו כך וכך וזוים מאותן שתבעו בפנינו כגון ראובן תבע לשמעון ואמ' דלית ליה עליה מהלין מאה זווי דתתבעית בהון קרמיכון אלא חמישים זוו ולכך הייבנו מן הדין לשמעון זה לפרוע הלין חמישים זוו שהורה בהן לראובן ועל השאר הייבנוהו שבועה על התורה ואם כפר שמעון בכל ואמ' שאין לו לראובן עלי כלום ואיכא סהרי במקצת כותבין הכי. ושאלנו לשמעון מאי אמרת כהלין מאה זווי דתבע יתך ראובן בהון ואמ' דלית לי גבאי מירי ואפי' חד זווא ואמינא ליה לראובן אית לך סהרי עליה ואמ' אין ומדאתו פלו' ופלו' תרי סהרי כשרי ואסהידו על שמעון דנן באנפויה דאית ליה עליה חמישין ופסקנא דינא על שמעון דמשלם לראובן חמישין זווין דאסהידו בהון סהרי ומשתבע אשאר א בגורתא⁽³⁾ או שבועה דאורייתא ואי ליכא אלא שבועת היסת כותבין הכל מפורש בההוא פסק דינא וכן כל מאי דאי תפסק⁽⁴⁾ בפסק דינא קמיהו כותבין הכל. ואי הוו קרקע או ביתו דמשונו בחוקת ראובן ומפקין יתיה מחוקת שמעון כותבין הכל כפום מאי דאיתפסק קרמיהון:

אנו בית דין החתומים למטה כך היה שבאת לפנינו פלוני בת פלוני לבי דינא אלמנתו של פלוני ובניה או בנותיה פלו' ופלו' עמה ופלוניתא דא האלמנה הוציאה לפנינו שטר כתובתה מחזיק כך וכך וזמן הכתובה מיום פלו' ונתקיימה אותה שטר כתובה בפנינו בעדים ברורים החתומים בה וקוימיהון מתוכן דחתימת נופייהו היא. ותבעה ליתומים בפנינו ואמרנו לה לפלוניתא דא יש לך מנכסי בעליך כלום ואמרה לא נותר לי ממנו כלום ולא התפיסני מעולם לא צרדי⁽⁵⁾ ולא שום דבר אלא מה שאני מראה בפניכם מבגדי מלבושי שאני מתכסה בהן וכל נכסי בעלי בין מקרקעי בין משלילי הרי הם בידי היתומים או בידי אפטרופוס שלהם ואנו ביד חקרנו אחר עובן פלו' בעלה הנפטר ואחר דבריה ואעפי' שראינו דבריה נכוחים על הכל הייבנו השבועה האלמנה חתיקון חכמים שלא החביאה ושלא הכריחה ושלא גולה ושלא גנבה ושלא נסתה מנכסי פלוני בעלה

(1) צ"ל: אחר.

(2) דף ל"א ע"ב.

(3) עיי' בשלטי הגבורים פרק שבעות הדיינין שכתב: "כימי הגאונים וכו' תקנו שלא להשיבע שבועה חמורה כזו אלא כי שנתחייב שבועה בין מר"ת ובין מר"ס נושא ס"ת וכו' ואינו נשבע אלא שלוח ב"ד מקלל ואומר וכו' וקוראין אותה כלשון ארמי גזרתא וכו'." — ועיי' מ"ש במחברת כל שירי רב האי גאון להר"ש פ"לב עמוד 38 ועמוד 50.

(4) צ"ל: דאיתפסק.

(5) צ"ל צרדי (כתובות דף ק"ז ע"ב. ככא בהרא קע"ד. עירובין כ"ב ע"ב).

שום דבר ונס לא אתפסה בעלה צרדי¹) ואנו כ"ד קבלנו שבועה ממנה בפני היתומים והנבחרים כתובתה מנכסים ומקרקעות אלו על מנהג מקמינו ומיום זה ואילך אין לה בנכסי היתומים לא מוונות ולא שום תביעות בעולם ונס מיום זה ואילך לא יהא כח ורשות בידי היתומים ולא בידי הבאים מכחם להשביעה שום שבועה לא מחמת כתובה ולא מחמת שאר נכסי עובון בעלה ואם לא קבלו השבועה ונתפשו בה עם היתומים כותבין הכי וכשכמת לפנינו פלוניתא זו לישבע עמרו בפנינו היתומים ומחלו לה אותה שבועה שהיכונה והמחילה שמחלו לה ברצון נפשם שלא בשום אונס כלל אלא כלב שלם וכנפש הפצה ובדעת שלימה וקנו מן היתומים עדים בקנין נמור על מחילה זו בפנינו שלא יהא להם רשות ליתומים ולא לכאין מכחם לעולם למעון ולערער על אותה שבועה שמחלו לה בפנינו בקנין נמור ושמנו לה אנו בית דין בכתובתה במה שנתפשו עמה כך וכך בתים או כך וכך משלטין או כך וכך והובי' שנתפשו עמה ופרענוה השלמת כתובתה במין שנתפשו עמה בקנין נמור ולא נותר לה לגבות מכל כתובתה משהו פרוטה ולמעלה ולא משהו פרוטה ולמטה כי במה שנתנו לה מבתיים אלו או ממשלטי' אלו הנזכרין קנינו ממנה עדים בקנין נמור בפנינו שנתקבלה כל כתובתה ומחלה אותה וכל מי שיבוא מארבע רוחות העולם ויערער עליה או על הבא מכחה שומא ששמנו לה וממחילת שבועה זו שמחלו לה היתומים יהיו דברי המערער בטלין ומבוטלין וחשובין כחרם הנשבר שאין בו שום ממש לפי שבפנינו אנו בית דין נעשה מעשה זו בקנין וכדת וזכרנו ונסק ססק דין ואנו החוקנה בכל מה ששמנו לה ובמחילת השבועה שנעשית בפנינו וקרענו הכתובה קרע בית דין. ומה שהיה בפנינו כתבנו וחתמנו ביד פלונית זו להיות בידה לראיה ולזכות ומה שהיה בפנינו ביום פלוני לירח פלוני שנת פלונית לזכריתא עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית וכתבנו וחתמנו ונתנו בידה והכל שריר וקיים:

אנו בית דין או קהל החתומים למטה כך היה מעשה שבא לפלוני ברי' פלוני אסטרופוסות בידו שריר ומקיים בידו בעדים ברורים החתומים בו והתחיל למעון ולקבל ולהתרעם על פלוני בר פלוני והוציא עליו שטר חוב של פלוני ממאה והובים וזמנו לפלוני ואמרנו לו ראה מה קובל עלינו פלוני בר פלוני אסטרופוס של פלוני סיד אמ' לנו הרי דבר שלו (מקייים) מוזמן יעשה לי חיזוק ואפרע אותו מיד הוציא והובים ופרעו בפנינו וקיבל שטר החוב ופרעו וכך אמ' לנו פלוני זה אסטרופוס של פלוני הווי עלי עדים וקנו וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בר פלוני להיות בידו לזכות מחמת שפרעני מאה והובים של פלוני כמו שהרשני ונביתי אותן ממנו ולא נשתייר עליו משהו פרוטה ולמעלה וקרעתי לו זה שטר חוב ומדיום אין לי ולא לפלוני עליו לא דין ולא מאמר ולא שבועה ולא נזירה ולא חרם ולא שום מענה בעולם וכל מי שיבוא מארבע רוחות העולם בן ובת אח ואחות קרוב ורחוק יורש ונוחל יהודי או ארמאי ריקום ויהנה וישתעי דינא בהרין פלוני מחמת מאה דינרין של פלוני שפרעני בין בכתב עברי רומי יוני וישמעאלי ופרסי בין בעל פה יהיו דבריהם וכתביהם בטלין ומבוטלין ושוכתין וחשובין כחסא דלית ליה מששא לא בדיני ישראל ולא בדיני האומות וכל מודעי וכו'. וכך אמ' לנו פלוני זה אסטרופוס של פלוני אחריות שטר שובר זה ופסקא זו קבלתי עלי ועל יורשי אחרי כחומר כל שוברין ושטרי פסקות ופטרות וחקנות שתקנו חכמים כהונן וכשורה דנהיני בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמססי דשטרי. וקנו עדים בפנינו מן פלוני זה אסטרופוס של פלוני לפלוני בר

סלוני בכל דתתי ומפורש לעיל במנא דכשר למקנא ביה. ומה שהיה בפנינו אנו בית דין כתבנו וחתמנו ונתנו ביד סלוני זה לירח סלוני שנת סלונית להיות בידו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים:

והשטר של אחד ועשרים הוא שטר של דמי עבד.

הוא כנון עבד ששחררו רבו וכותבין לו שטר על דמיו והוא כנון שטר חוב ואתה מוצא שחרור זה שמשחררו רבו על עניינים ידועים פעמים שמשחררין לרצונו כנון שמוכר אותו הארון לעצמו שהוא אומי' לו אני איני רוצה למוכרך לאחרים שלא חננס לעבדות ולעצמך נמי איני יכול למוכרך שאין לך ממון דודאי עבד אין לו כלום שכל מה שקונה העבד לרבו הוא ואינו יכול להפסיד את ממוני אבל אעשה לך נחת רוח גדול שאשחרר לנמרי וכתתי לי לעצמך שטר חוב בכך וכך ממון וכל זמן שתרויח ממון תפרענו (תפרענו) לו והוה שטר על דמי עבד. וכוה הדמים אין בו מחלוקת שמדעת שניהם פוסקין הדמים. ופעמים שאתה מוצא אותו נמי שכופין הארון לשחרר העבד בעל כרחו וכותב לו העבד שטר על דמיו סי' על דמיו בכדי דמיו כלום כפי ששמיין אותו אם היה נמכר בשוק לאשראי לפי שכיון שבעל כרחו משחררו הארון ודאי צריכין אנו לעשות לו תקנה שיתן לו העבד כפי מה ששוה ודבר זה אתה מוצא אותו לשני ענייני פעמים שכות' לו על כל דמיו. על חצי רמיו כרתנן בנימיין כפרי' השולח נס⁽¹⁾ ובעדיות⁽²⁾ ובמסכת חגינה⁽³⁾ נמי בתחלתה מי שחציו עבד וחציו בן חורין⁽⁴⁾ את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד כדברי בית הלל. אמרו להם בית שמאי חקנתם את רבו ואת עצמו לא חקנתם לישא שפחה אינו יכול לפי שחציו הוא בן חורין ובן חורין ודאי אסור בשפחה. בת חורין נמי אינו יכול לישא לפי שחציו עבד ועבד אסור בבת ישראל. וכל ששואלין כאן ואומרין ישא בת מינו שהוא מין שחציה שפחה וחציה בת חורין וחירוצא דמילתא בת מינה נמי אינו יכול לישא דאתי צד חירות ומשחמש בצד עבדות וצד עבדות משמש בצד חירות. יבטל שלא ישא אשה והלא לא נברא העולם אלא לספריה ולרביה שנאמי' לא תהו בראה לישבת יצרה אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכות' לו שטר על חצי דמיו וחזרו בית הלל להודות כבית שמאי. ובמשנה אחרונה ומפורש זה בתחלת מסכת חגינה ושטר על דמיו כולו כרתנן בנימיין פרי' השולח נס⁽⁵⁾ עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבד ישחעבד לשום בן חורין לא ישחעבד ר' שמעון בן גמליאל אומי' בין כך ובין כך ישחעבד. עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים⁽⁶⁾ ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר חוב על דמיו. רשביג אומי' אינו כותב אלא משחררו והא מתניתא ונמרה דילה פירשנוה בהלכות שפחה ועבדים ונכרית ואמרינן בנימיין כפרי' השולח נס על הא מתניתא במי שחציו עבד וחציו בן חורין⁽⁷⁾. תנו רבן המשחרר חצי עבדו ר' אומר קנה וחכמים אומרי' לא קנה. אמ' רבא מחלוקת בשטר אבל בכסף דברי הכל קנה. ועבד של שני שותפין ושחרר אחד מהן את חלקו או ששחררוהו שניהם בין בשטר בין בכסף

(1) גיסין דף מ"א.

(2) פרק א' משנה י"ג.

(3) חגיגה דף ב'.

(4) צריך להוסיף: עובד כמש"ש.

(5) דף ל"ז ע"ב.

(6) דף מ' ע"ב.

(7) דף מ"א.

דברי הכל קנה וכל חד מינייהו לא שייר בקניינו והמשחרר שני עבדים בשטר אחד לא קנו. אמ' רב חננא בר קטינא אמ' ר' יצחק מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין וכפו את רבה ועשו אותה בת חורין כמאן כר' יוחנן בן ברוקא דאמ' על שניהם הוא אומ' ויברך אותו אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ אמ' רב נחמן בר יצחק לא התם מנהג הפקר נהגו. וזהו נוסח שטר של דמי עבד¹:

זכרון עדות שהיתה בפנינו ביום פלוני בירה פלוני בשנה פלונית למנינא דרגילנא למימי ביה בטקא פלונית איך פלוני המשוחרר אמ' לנו הוו עלי סהרי וקנו ממני וכתבו והתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בן פלוני דהוה אדוני מקדמת דנא וכען שחרני ואסקני לחירו וכת' לי נט חרות ומשלמנא ליה כך וכך דינרין דאפקני בהון לחירות וכען אייתינן עלי בזוס² וברשו³ וקבלתי עלי דינרין הללו ליתנן לו בכל שנה ושנה כך וכך בשנה שלא באונס אלא בלב שלם וברעת שלימה ואיני שושעו ואיני מאחרו מלינתן לו בכל שנה ואיני שואל ממנו זמן אחר עליהן אלא לאלתר אני סורע לו בכל שנה עד שאפרעם לו מושלם ושליש יהא עלי פלוני זה בכל דנן הוה וירתהו בתרזהו לאתפרע ממני פלוני דינרין הללו ממני ומנופי ומגלימא דעל כתפאי ומכל עבדן ואמהן דאנא קני ומכל שפר ארנ נכסין וקנינין דאית לי תחות כל שמיא דקנאי ודקנינא נכסין דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין וערבאין לפרוע סהן דינרין הללו בחיים ובמות והתרינו ואמרנו לו לפלוני זה חוי כל שעה דאתפרע לפלוני דנן מידי בסני עדים פרע לו או עיי אחרים או כתו על גבי שטר זה לסי שכל זמן ששטר זה יוצא מתחת ידי פלוני או מתחת ידי יורשיו אחריו בדלא קרוע או בדלא כתו על גבי שהוא פרוע או אין עלי עדים נאמן פלוני זה ואתה פרוע לו בכל חרם ובכל שבועה וקבל עליו אחריות. ואיכא נוסחאי דספרי דכתבי בהו הכי נאמן פלוני זה הוא ויורשיו אחריו לאחוזי אותך בכל ביד של ישראל ובין בריני אומות העולם ליפרע ממך דינרין הללו בלא שבועה ובלא טענה ואם את סורע לו והובים הללו בלא עדים או בלא עיי אחרים אתה הפסדת עצמך שכבר⁴ כך וקיבל עליו פלוני דנן אחריות וחומר שטר זה כחומר כל שטרי הלוואות והודאות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם ואמרנא ליה לכל דנן נקני ממך בכל אלו תנאין ודברים דכתביין לעיל ואמ' הן קנו ממנו וקנינא מיניה מן פלוני דנן לפלוני בר פלוני בכל דכתבי וספורש לעילא כמנא דכשר למקניא ביה והכל שריר וקיים. והאי דנהני בקצת נוסחאי למיכתב בהאי שטרא דעל דמי עבד לפרוע ממני ומנופי ומממוני וכותביין נמי נאמן יהא פלוני זה ויורשיו אחריו לאחוזי אותך בכל ביד וכו'. ולעניות דעתין חוי לן דהאי סברא לאו דוקא. דהאי עבד כיון ששחררו רבו לגמרי בנט חרות בלא שום תנאי ודאי הרי הוא בן חורין והרי הוא כשאר כל ישראל ודאי לבוא בקהל ואין לך אחד מישראל שיש לו שטר על חברו אם אין לו ללוה כלום בעולם מה שיפרע לא מקרקעי ולא משלמלי איני יכול לחזור על גופו כי ישראל אין גופו משועבר מכל חוב שבעולם אלא כשירויה או יהיה לו ממון יפרע את חובו ואין נוף ישראל משועבר משום חוב בעולם אלא מסני הנגיבה דכתבי ביה ונמכר בניגבתו. ובזמן שהוא עבד עברי נוהג. והאי עבד משוחרר נמי הרי הוא כשאר ישראל כיון שהוא מהול וחייב כמצות ולכך מה שכותביין בשטר יסרע

¹ עיי' בעטור ד"ו דף ג"ש ע"ב וד' לבוב דף ל"ד.

² ג"ל: בזכו. עיי' גם בס' העטור ד"ו דף ק"ז ע"ב ודפוס לבוב דף ס"ב.

³ וכ"ה בס' העטור. אך במחזור ויטרי ברשום (עמוד 793) ועיי' בערוך השלם עמ' 306.

גם בס' הפסנה עמ' 49 נמצא: בזכו וברשו.

⁴ אולי: שכפר.

מגופו מילתא דלא איפשר הוא ואינו פורע מגופו דמשוחרר לא איפשר לו שיחזור בעבדות לעולם ואפי' היה מוכר עצמו המשוחרר לאחר שנשתחרר בנט חירות כדין עבד עברי אנו נוהגין בו וכמו הנר אם היה מוכר עצמו. ואי אמרת זה הארון על תנאי זה הוא משוחרר העבד שאם לא ימצא לו ממון שיחזור לגופו ויפרע מגופו איב אין זה משוחרר ואסור בבת ישראל ואין עושיין נט חירות על תנאי זה אבל אם ישחרר אותו אדוניו לגמרי והוא עושה עמו תנאי שיעבוד את רבו וישמשנו כך וכך שנים ההוא מילתא צריכא עיונא ודיינין יודעיין ולקמן בענין תנאי עבד מפורש כאר היטב.

והשמר הכ"ב הוא שמר הודאה.

והוא מענין הודאות והלואות ואע"פ שדינה כשמר חוב כי כל הודאה בקנין הרי כשמר חוב וגם ההודאה נמי בלא קנין אם אומ' לעדים כתובו וחטומו דינה כשמר חוב כמו שפירשנו בהלכות הודאה וכפירה גם בהלכות הקנין ומשפטי ההלואה מכל מקום הרי הוא מתחלקת גוסח גוף השמר בכתובתה ומתחלקין נמי דיניהן על פי השופרי דשטרי הכתובות באותן שטרות ובלבד שיהיו כתובות על פי הבעלים כגון שישאלו העדים לבעלים (ברפופ¹) בעת הקנין כמו שפירשנו לעיל. וענין הודאה כך דינא דהיבא שיושבין שני עדים וראובן מודה בפניהם לשמעון מנה אינה שוה אותה הודאה כלום שיכול הוא לומר השמיתי כך אבל אם אמי להם הוו עלי עדים בהודאה זו הרי הן באין ומעידין ואינו יכול לכפור ולומי השמיתי בו אלא איב חזר ואמי פרעתי וכשמעידין אלו השנים שאמי להם הוו עלי עדים הני מילי על פי אבל אין רשאין לכתו' עד שיאמר להם כתובו אבל כיון שהודה אלו השנים ואמי להם כתובו הרי הם באים וכותבין לו שמר מקיים כראוי בלא קנין וההוא שטרא גובה מנכסים משועבדים כשטרי אקנייתא. ועל האי עניינא גרסינן בפר' חזקת הכתים² הודאה בפני שנים וצריך לומי' כתובו קנין בפני שנים ואין צריך לומי' כתובו. ואם הודה נמי בפני שלשה ולא אמי' להם כתובו ולא אתם עידי אין כותבין אבל אם עשאן בית דין וקבעו אותן הבעלי דינין על דעת בית דין והם שלשה כל מה שהודו הבעלי דינין בפניהם הרי הוא קיים ואין צריך לומי' כתובו ולא אתם עידי ולא שיאמי' כתובו עלי שמר אלא יש להן שיכתבו עליו שמר הודאה וישתעבדו נכסיו מאותו היום שהודה בפניהם דכיון שביד הן הא קיימא לן שכל הודאה בפני בית דין כמלוה הכתובה כשמר דמיא וכבר פירשנו כל זה בהלכות הדיינין. ועל האי עניינא גרסינן בסנהדרין ט"ז ג'³ הודה בפני ב"ד וקנו מידו כותבין. לא קנו מידו אין כותבין בפני שלשה וקנו מידו מאי רב אמי' כותבין הוו עוברא וחש לה רב להא דרב אשי⁴. אמי' רב אדא בר אהבה האי אודיתא זימנא כתבין וזימנין לא כתבין מיכנפי ויחבי לא כתבין כניף ואייתי הוא כתבין. מר בר רב אשי אמי' אפי' כניף ואייתי לא כתבין ואפילו אמי' הוו עלי דייני עד דקבעי דוכתא בבי דינא ומשדרי שליחא מבי דינא ומזמני להו לדינא. וכבר פירשנו האי שמעתא וספקא דילה בהלכות הדיינין וגם בהלכות הקניינין ומשפטי ההלואה פירשנו ענין זה. וכת' רבי' סעדיה גאון דיל בנוסח

¹ אולי צ"ל: כפירוש.

² בבא בתרא דף ט"ו.

³ דף כ"ט ע"ב.

⁴ צ"ל: אסי.